

Advies 2023/19

Uitgebracht op vraag van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Pensioenmaatregelen

1	Toegang tot het minimumpensioen : invoering van een voorwaarde van effectief werk....	4
1.1	Notie 'effectieve beroepsbezigheid'.....	5
1.2	Vereiste omvang van de effectieve beroepsbezigheid	6
1.3	Uitzonderingen op de voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid	8
2	Pensioenbonus	9
2.1	Opbouw van de bonus	9
2.2	Bedrag van de bonus	10
2.3	Uitbetaling van de bonus	10
3	Verhoging van de Wijninckx-bijdrage	11
4	Wijziging in de berekening van de ZIV-bijdragen op de pensioenen	11
4.1	Problematiek	11
4.2	Voorstel tot aanpassing in de berekeningswijze	12
5	Advies van het ABC.....	13
5.1	Toegang tot het minimumpensioen : voorwaarde inzake effectieve tewerkstelling	13
5.2	Pensioenbonus	16
5.3	Verhoging van de Wijninckx-bijdrage	20
5.4	Wijziging in de berekening van de ZIV-bijdragen	21

Samenvattend

Het ABC werd gevraagd om advies uit te brengen over ontwerpteksten die uitvoering geven aan enkele pensioenmaatregelen waartoe de regering in juli 2023 besliste. Het gaat met name over:

- de invoering van een voorwaarde van effectief werk voor de toegang tot het minimumpensioen ;
- de toekenning van een pensioenbonus voor wie langer werkt ;
- de verhoging van de zogenaamde Wijninckx-bijdrage.

Daarnaast wordt het Comité ook gevraagd om advies uit te brengen over een ontwerp van koninklijk besluit dat voorziet in een hervorming van de ZIV-bijdrage die wordt geheven op de pensioenen.

Het ABC neemt kennis van de voorgelegde ontwerpteksten en stelt met tevredenheid vast dat de federale regering hiermee uitvoering geeft aan haar wens om langere, effectieve loopbanen te stimuleren om zo bij te dragen tot de financiële en sociale duurzaamheid van het pensioensysteem. Terzelfdertijd betreurt het Comité dat de voorgestelde maatregelen geen deel uitmaken van een ruimer, toekomstgericht pensioenbeleid.

Toegang tot het minimumpensioen

In het verleden verwelkomde het ABC reeds het voornemen van de federale regering om een voorwaarde van effectieve tewerkstelling, of een equivalente maatregel, in te voeren voor de toegang tot het minimumpensioen. Het Comité is tevreden te kunnen vaststellen dat dit voornemen nog deze legislatuur wordt gerealiseerd. Het Comité betreurt evenwel volgende zaken :

- De maatregel wordt ingevoerd zonder een meer algemene, principiële reflectie over de toekenning van gelijkstellingen in het kader van de pensioenopbouw.
- Loopbaan jaren als ambtenaar worden vandaag niet in aanmerking genomen voor de loopbaanvoorwaarde voor het minimumpensioen.
- Een voorwaarde inzake effectief werk zoals ze nu wordt ingevoerd, leidt er niet per definitie toe dat personen met een hoog aandeel effectieve beroepsbezigheid in de loopbaan zich beter verzekerd zien van de toegang tot het minimumpensioen dan personen met grote aandelen gelijkstellingen.

Het ABC formuleert ook een reeks technische opmerkingen.

Pensioenbonus

Het Comité kan zich vinden in de toekenning van een bonus als één van de instrumenten om ouderen te stimuleren om langer aan het werk te blijven, maar niet als een geïsoleerde maatregel. De maatregel wordt immers ingevoerd zonder een meer algemene reflectie over de organisatie van de eindloopbaan. Het Comité blijft dan ook voorzichtig in de aannames over het daadwerkelijke effect van de maatregel. Het is onduidelijk in welke mate de herinvoering van een pensioenbonus tot reële gedragsveranderingen zal leiden. Het Comité meent evenwel dat de uitbetaling van de bonus in kapitaal de effectiviteit van de maatregel kan verhogen.

Daarnaast is het Comité ervan overtuigd dat de pensioenbonus beter zou bijdragen tot het beoogde effect als:

- de invoering ervan gepaard was gegaan met een systeem van actuariële correcties voor individuen die uittreden vóór de wettelijke pensioenleeftijd en/of zonder over een voldoende lange of volledige loopbaan te beschikken.
- de pensioenbonus uitsluitend zou worden toegekend aan personen die een volledige loopbaan hebben opgebouwd.
- de toekenning van de pensioenbonus afhankelijk zou zijn gemaakt van een voorwaarde inzake effectieve tewerkstelling.

Voor de Comité zou het mogelijk zijn om verder te gaan dan deze beperkte doelstelling en meer efficiëntie te bereiken bij het toekennen van bonussen als er een andere manier kan gevonden worden om de koppeling tussen de bonus en de effectief gewerkte periodes te versterken.

Het Comité stelt zich daarnaast nog i) vragen bij het feit dat ambtenaren die wegens ziekte op pensioen zijn gesteld en na hun pensionering toch nog een beroepsactiviteit als zelfstandige uitoefenen, niet in aanmerking komen voor de bonus en ii) de vraag of de bonus meegenomen wordt in de berekening van de theoretische welvaartsenveloppe.

Wijninckx-bijdrage

Het ABC brengt een negatief advies uit over de voorziene verhoging van de Wijninckx-bijdrage. Het Comité betreurt dat de regering ondanks de standstill nu reeds een beslissing tot aanpassing van de Wijninckx-bijdrage heeft genomen.

ZIV-bijdrage

Het ABC formuleert een positief advies over de wijziging in de berekening van de ZIV-bijdrage vermits uitvoering wordt gegeven aan een oplossing die de sociale partners reeds eerder hadden uitgewerkt.

In juli 2023 bereikte de federale regering een akkoord over een nieuw pakket pensioenmaatregelen. De maatregelen passen in de bredere pensioenhervorming die aan het begin van deze legislatuur door de regering werd vooropgesteld en die moet bijdragen tot een betere financiële en sociale houdbaarheid van de pensioenstelsels. De in juli besliste maatregelen, die een aanvulling vormen op de hervormingen die de regering reeds eerder doorvoerde, betreffen onder meer¹ :

- de invoering van een voorwaarde van effectief werk voor de toegang tot het minimumpensioen² ;
- de toekenning van een pensioenbonus voor wie langer werkt ;
- de verhoging van de zogenaamde Wijninckx-bijdrage.

Aan het ABC worden voor advies een aantal ontwerpteksten voorgelegd die aan hogergenoemde maatregelen uitvoering moeten geven³.

Daarnaast wordt het Comité ook gevraagd om advies uit te brengen over een ontwerp van koninklijk besluit dat voorziet in een hervorming van de ZIV-bijdrage die wordt geheven op de pensioenen⁴.

1 Toegang tot het minimumpensioen : invoering van een voorwaarde van effectief werk

Een gerechtigde op een rust- of overlevingspensioen kan vandaag het recht op een minimumpensioen openen op voorwaarde dat een beroepsloopbaan wordt bewezen⁵ die minstens gelijk is aan twee derde van een volledige loopbaan. Voor pensioenen die

¹ Zo werd ook beslist tot een plafonnering van de perequatie van de ambtenarenpensioenen.

² Deze maatregel geeft uitvoering aan het regeerakkoord van 30 september 2020 waarin werd aangegeven dat voor toekomstig gepensioneerden naast een minimumloopbaanduur van 30 jaar voor het minimumpensioen voortaan ook een voorwaarde van effectieve tewerkstelling van een nog te bepalen omvang of een equivalente maatregel zou worden ingevoerd. Los van een bijdrage aan de financiële houdbaarheid van de pensioenstelsels, moet deze maatregel werk beter belonen. Enkel voor diegenen die een bepaalde periode gewerkt hebben (en dus sociale bijdragen hebben betaald), zal een pensioenberekening kunnen gebeuren, rekening houdend met het bedrag van het minimumpensioen.

³ Het gaat om :

- een voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen;
- een ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, voor wat betreft de toekenningsvoorwaarden voor het minimumpensioen;
- een koninklijk besluit tot uitvoering van artikelen 3/2 en 7ter van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact.

⁴ NI. het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van artikel 5 van het koninklijk besluit van 8 december 2013 tot uitvoering van artikelen 4 en 13 van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55 % ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen

⁵ In eigen naam of in hoofde van de overleden echtgenoot

daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste ingaan op 1 januari 2025 zal hieraan een voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid worden toegevoegd⁶.

1.1 Notie 'effectieve beroepsbezigheid'⁷

In de pensioenregeling voor zelfstandigen zal de effectieve beroepsbezigheid per kwartaal moeten worden bewezen. Als kwartaal van effectieve beroepsbezigheid zal ieder kwartaal worden beschouwd:

- waarvoor de verschuldigde bijdragen volledig⁸ betaald zijn op de ingangsdatum van het rust- of overlevingspensioen⁹ en waarvan het bedrag ten minste gelijk is aan het minimumbedrag voor een zelfstandige in hoofdberoep;
- waarvoor de bijdragen verschuldigd als meewerkende echtgenoot in het maxi-statuut, als student-ondernemer of als primo-starter, volledig¹⁰ betaald zijn op de ingangsdatum van het rust- of overlevingspensioen¹¹;
- dat recht opent op een buitenlands pensioen in een land van de Europese Unie of waarmee België gebonden is door een overeenkomst. Wanneer deze periodes uitgedrukt worden in dagen, wordt een omzettingsregel voorzien naar kwartalen¹².

Periodes die kunnen gelijkgesteld worden met een periode van effectieve beroepsbezigheid als zelfstandige zijn :

- de kwartalen die gelijkgesteld werden in het kader van de mantelzorg ;
- periodes waarvoor vrijstelling verleend werd wegens de bevalling van een kind, i.c. het kwartaal na de bevalling van een kind ;
- de kwartalen waarvoor de zelfstandige tussen 1 januari 2020 en 31 maart 2022 omwille van de coronacrisis een vrijstelling van de betaling van zijn sociale bijdragen gekregen heeft ¹³.

⁶ Voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen

⁷ Ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, voor wat betreft de toekenningsvoorwaarden voor het minimumpensioen

⁸ D.w.z. in hoofdsom en toebehoren

⁹ Of geacht worden te zijn

¹⁰ D.w.z. in hoofdsom en toebehoren

¹¹ Of geacht worden te zijn in het geval van het maxi-statuut en primo-starter

¹² Minder dan 78 dagen tellen voor een kwartaal ; meer dan 77 dagen maar minder dan 156 dagen tellen voor twee kwartalen ; meer dan 155 dagen maar minder dan 234 dagen tellen voor drie kwartalen ; meer dan 233 dagen tellen voor vier kwartalen.

¹³ Die kwartalen openen evenwel geen recht op een pensioen.

1.2 Vereiste omvang van de effectieve beroepsbezigheid

1.2.1 Algemeen uitgangspunt

Om een recht op een minimumpensioen in het zelfstandigenstelsel te kunnen openen, zal een gerechtigde op een rust- of overlevingspensioen^{14,15} in de toekomst een beroepsloopbaan moeten bewijzen die minstens 64 kwartalen van effectieve beroepsbezigheid omvat¹⁶ :

- in uitsluitend de regeling voor zelfstandigen, dan wel
- in de regeling voor zelfstandigen én in een of meerdere regelingen waarop de Europese Verordeningen van toepassing zijn of waarop een internationale overeenkomst van toepassing is die geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op de pensioenen van werknemers of zelfstandigen en waar België door gebonden is.

Een gerechtigde die naast een loopbaan als zelfstandige ook een loopbaan als werknemer heeft, zal, om een recht op een minimumpensioen in het zelfstandigenstelsel te kunnen openen, aan de voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid in de regeling voor werknemers moeten voldoen. Daarbij zal de loopbaan als zelfstandigen, omgezet in voltijdse dagequivalenten (VTE) mee in aanmerking genomen worden. Meer bepaald zal de betrokkene het bewijs moeten leveren van :

- 5.000 dagen VTE van effectieve beroepsbezigheid volgens het strenge criterium, of
- 3.120 dagen VTE van effectieve beroepsbezigheid volgens het soepele criterium.

Eens voldaan aan een van beide voorwaarden, kan het recht op het minimumpensioen in de regeling voor zelfstandigen geopend worden.

1.2.2 Impact van ziekteperiodes in de beroepsloopbaan¹⁷

Het aantal te bewijzen kwartalen van effectieve beroepsbezigheid zal kunnen verminderd worden als de loopbaan van de pensioengerechtigde een bepaald aantal kwartalen omvat die wegens ziekte met een beroepsbezigheid werden gelijkgesteld. Dit moet de impact verminderen van een ziekteperiode op de voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid.

¹⁴ In dit geval zal het bewijs moeten geleverd worden in hoofde van de overleden echtgeno(o)t(e)

¹⁵ Voor gerechtigden op een overlevingspensioen van wie de echtgenoot overlijdt vóór het bereiken van de pensioenleeftijd zonder zijn rustpensioen vervroegd te hebben opgenomen, zal een aangepaste voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid gelden. Het aantal te bewijzen kwartalen zal in dat geval gelijk zijn aan $64 * (\text{het aantal kalenderjaren tussen 1 januari van het jaar van de 20ste verjaardag van de overledene en 31 december van het jaar voorafgaand aan dat van het overlijden}) / 45$.

¹⁶ Voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen

¹⁷ Ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, voor wat betreft de toekenningsvoorwaarden voor het minimumpensioen

Voor gerechtigden op een rust- of overlevingspensioen¹⁸ in het zelfstandigenstelsel die uitsluitend een loopbaan als zelfstandige hebben, zal het aantal te bewijzen kwartalen bepaald worden volgens het schema in tabel 1.

Tabel 1. Berekening van het aantal te bewijzen kwartalen van effectieve beroepsbezigheid in het zelfstandigenstelsel, in geval de loopbaan periodes van ziekte omvat

Aantal gelijkgestelde kwartalen	Aantal te bewijzen kwartalen van effectieve beroepsbezigheid
20 of minder	64 ¹⁹
21 t.e.m. 119	• $64 - \left(\frac{100}{312} * (\text{aantal gelijkgestelde kwartalen} - 20)\right)$
+ 119	• $(180 - \text{aantal gelijkgestelde kwartalen}) * \frac{250}{312} * \frac{30}{45}$

- In het voorbeeld van een zelfstandige met een zuivere loopbaan en 25 kwartalen gelijkstelling wegens ziekte wordt volgende berekening gemaakt:

$$\frac{100}{312} \times (25 - 20) = 1,60, \text{ afgerond tot de hogere eenheid, } 2.$$

Deze zelfstandige dient nog $64 - 2 = 62$ kwartalen te bewijzen.

- Een zelfstandige met een zuivere loopbaan met 125 kwartalen gelijkstelling wegens ziekte zal nog $(180 - 125 * \frac{250}{312} * \frac{30}{45}) = 29,38$ oftewel 29 kwartalen moeten bewijzen.

In geval van een gemengde loopbaan werknemer-zelfstandige zal voor het bepalen van de effectieve beroepsbezigheid rekening worden gehouden met zowel de dagen van gelijkstelling wegens ziekte in de regeling voor werknemers als met de wegens ziekte gelijkgestelde kwartalen in de regeling voor zelfstandigen. Daarbij zullen de voorwaarden zoals bepaald in de regeling van de werknemers van toepassing zijn, waarbij de kwartalen als zelfstandige worden omgezet in voltijdse dagequivalenten.

1.2.3 Overgangsregeling²⁰

Om ervoor te zorgen dat mensen die bijna met pensioen gaan niet worden benadeeld, wordt geopteerd voor een geleidelijke invoering van de nieuwe voorwaarde. Voor gerechtigden op een rustpensioen in het zelfstandigenstelsel die geboren zijn in de periode 1963 - 1969, wordt het aantal te bewijzen kwartalen van effectieve beroepsbezigheid als zelfstandige als volgt vastgelegd:

¹⁸ Voor gerechtigden op een overlevingspensioen van wie de echtgenoot overlijdt vóór het bereiken van de pensioenleeftijd zonder zijn rustpensioen vervroegd te hebben opgenomen, zullen dezelfde bewerkingen worden toegepast op de wegens ziekte gelijkgestelde kwartalen van de overleden echtgenoot. Voorafgaandelijk zal het aantal gelijkgestelde kwartalen echter nog vermenigvuldigd worden met een factor die gelijk is aan 45/het aantal kalenderjaren tussen 1 januari van het jaar van de 20ste verjaardag van de overledene en 31 december van het jaar voorafgaand aan dat van het overlijden.

¹⁹ Het vereiste aantal kwartalen van effectieve beroepsbezigheid wordt dus niet verminderd.

²⁰ Voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen

Tabel 2. Aantal te bewijzen kwartalen effectieve beroepsbezigheid voor zelfstandigen geboren in de periode 1963 - 1969

Geboortejaar	Aantal te bewijzen kwartalen
1963	16
1964	19
1965	23
1966	29
1967	35
1968	45
1969	55

Hetzelfde schema geldt voor gerechtigden op een overlevingspensioen in het zelfstandigenstelsel, wiens overleden echtgenoot in dezelfde periode geboren is.

Als de beroepsloopbaan kwartalen omvat die wegens ziekte met een beroepsbezigheid werden gelijkgesteld, dan zal het aantal vereiste kwartalen worden bepaald volgens het algemene principe (d.w.z. 64 kwartalen gecorrigeerd voor de impact van ziekteperiodes) als het op die manier verkregen resultaat verkregen wordt, voordeliger blijkt²¹.

1.3 Uitzonderingen op de voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid

In het zelfstandigenstelsel zal de voorwaarde van effectieve beroepsbezigheid niet van toepassing zijn op :

- gerechtigden op een rustpensioen die geboren zijn vóór 1 januari 1963 en gerechtigden op een overlevingspensioen wiens overleden echtgenoot geboren was voor 1963
- gerechtigden op 1 januari 2025 ten minste 56 jaar oud zijn en die een loopbaan van ten minste 2/3de van een volledige loopbaan bewijzen, alsook de gerechtigden op een overlevingspensioen wiens overleden echtgenoot op het ogenblik van zijn overlijden beantwoordde aan dezelfde voorwaarden;
- gerechtigden op een overlevingspensioen wiens overleden echtgenoot bij zijn overlijden een rustpensioen genoot of had kunnen genieten dat beantwoordde aan bestaande 2/3de loopbaanvoorwaarde.
- meewerkende echtgenoten i) geboren tussen 1 januari 1956 en 31 mei 1968, ii) wiens loopbaan niet ten minste gelijk is aan 2/3 van een volledige loopbaan (namelijk 45 jaar) en iii) die ofwel zich tijdens de periode van 1 januari 2003 tot 30 juni 2005 voor minstens één kwartaal vrijwillig onderworpen hebben aan het maxistatuut ofwel zich verplicht moesten aansluiten bij het maxistatuut op 1 juli 2005.

²¹ Er worden dus twee berekeningen gemaakt.

2 Pensioenbonus

Om langer werken aan te moedigen en de ingang van het rustpensioen uit te stellen wordt (opnieuw²²) een systeem van pensioenbonus ingevoerd²³.

2.1 Opbouw van de bonus

De pensioenbonus wordt ingevoerd voor rustpensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2025 en dit voor gepresteerde kwartalen vanaf 1 juli 2024. De bonus kan worden opgebouwd bij verderzetting van de beroepsbezigheid na de datum waarop het vervroegd pensioen voor het eerst zou kunnen gaan. Indien niet voldaan is aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor dat vervroegd pensioen, wordt de pensioenbonus toegekend voor tijdvakken gepresteerd vanaf de wettelijke pensioenleeftijd.

Zelfstandigen zullen hun pensioenbonus opbouwen per kwartaal. De kwartalen die recht geven op een bonus zijn de kwartalen van beroepsbezigheid als zelfstandige die recht openen op een rustpensioen²⁴. Het zijn met andere woorden de kwartalen waarvoor de zelfstandige ten laatste op de ingangsdatum van het rustpensioen sociale bijdragen (in hoofdsom en toebehoren) betaald heeft²⁵ :

- die ten minste gelijk zijn aan de minimumbijdragen voor een zelfstandige in hoofdberoep of
- die verschuldigd zijn als primo-starter of als meewerkende echtgenote onderworpen aan het maxistatuut.

De opbouw van de pensioenbonus is begrensd. Zelfstandigen zullen de mogelijkheid hebben om een pensioenbonus op te bouwen gedurende een tijdvak van maximum 12 kwartalen tijdens 3 opeenvolgende jaren²⁶, beginnend op de eerste dag van het kwartaal waarin het vervroegd pensioen voor het eerst zou kunnen ingaan dan wel van het kwartaal waarin de wettelijke pensioenleeftijd gelegen is. Deze periode van ten hoogste 3 opeenvolgende jaren wordt aangeduid als de referentieperiode.

Wanneer er sprake is van de opbouw van een pensioenbonus in meerdere pensioenregelingen dan worden over de regelingen heen :

- per referentiejaar maximaal 312 bonusdagen in aanmerking genomen,
- globaal maximaal 936 bonusdagen in aanmerking genomen.

Bij een overschrijding van deze maxima zal men een beperking van het aantal in aanmerking te nemen bonusdagen doorvoeren, waarbij eerst de bonusdagen in de pensioenregeling van de

²² Er was ook al een systeem van pensioenbonus van kracht tussen 2007 en 2015 voor werkenden die hun loopbaan voortzetten na de vroegst mogelijke ingangsdatum van het pensioen

²³ Voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen

²⁴ Koninklijk besluit tot uitvoering van artikelen 3/2 en 7ter van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact;

²⁵ Of geacht wordt dit te hebben gedaan

²⁶ Te rekenen van datum tot datum.

zelfstandigen worden verminderd, vervolgens indien nodig die in de werknemersregeling en tot slot die in de regeling van de ambtenaren.

De opbouw van bonusrechten is niet meer mogelijk²⁷ wanneer reeds een rustpensioen daadwerkelijk is ingegaan²⁸.

2.2 Bedrag van de bonus

Het bedrag van de pensioenbonus in het zelfstandigenstelsel wordt als volgt vastgelegd :

Tabel 3. Bedrag van de pensioenbonus per kwartaal naar refertejaar

Pensioenbonus per kwartaal ²⁹	Binnen de referteperiode
943,75 euro	eerste refertejaar
1.887,50 euro	tweede refertejaar
2.831,25 euro	derde refertejaar

Voor zelfstandigen met een lange loopbaan, die op de leeftijd van 60 jaar een loopbaan kunnen bewijzen van 44 kalenderjaren of op de leeftijd van 61 en 62 jaar een loopbaan kunnen bewijzen van 43 kalenderjaren, bedraagt de bonus 2.831,25 euro per kwartaal in elk refertejaar.

Er zal een maximumplafond gelden waarboven de pensioenbonussen niet meer betaalbaar zijn³⁰. De toekenning van één of meer pensioenbonussen mag immers niet tot gevolg hebben dat het totaalbedrag van de pensioenvoordelen het bedrag van 46.882,74 EUR^{31,32} overschrijdt. Om vast te stellen of het maximumbedrag wordt bereikt, zal men rekening houden met de pensioenbonussen die in elk van de pensioenregelingen werden opgebouwd evenals met alle wettelijke en aanvullende pensioenen. Bij overschrijding van de maximumgrens zullen de pensioenbonussen worden verminderd, te beginnen bij de bonus opgebouwd in de zelfstandigenregeling. Vervolgens wordt, indien nodig, de bonus opgebouwd in de werknemersregeling verminderd en tot slot die in de ambtenarenregeling.

2.3 Uitbetaling van de bonus

De pensioenbonus wordt in principe uitgekeerd in de vorm van een eenmalige uitkering. Er wordt echter ook de mogelijkheid voorzien om de bonus uit te betalen in de vorm van een maandelijks rente, indien de gerechtigde daartoe een aanvraag doet³³.

²⁷ in geen van de drie pensioenregelingen

²⁸ Ongeacht in welke pensioenregeling

²⁹ Bedragen gekoppeld aan de evolutie van de spilindex

³⁰ Koninklijk besluit tot uitvoering van artikelen 3/2 en 7ter van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact;

³¹ Bedrag dat overeenstemt met het absoluut maximum in de pensioenregeling van de overheidssector.

³² Gekoppeld aan spilindex 138,01

³³ Die aanvraag dient te worden gedaan binnen de termijn van één maand vanaf het ogenblik waarop de pensioengerechtigde het bedrag van de pensioenbonus onder de vorm van een éénmalige betaling wordt meegedeeld.

De bonus is een persoonlijk recht van de gerechtigde op een rustpensioen en kan dus niet (geheel of gedeeltelijk) worden toegekend of uitbetaald aan de feitelijk of uit de echt gescheiden echtgenoot, noch aan de langstlevende echtgenoot van de pensioengerechtigde.

Op de pensioenbonus worden geen fiscale of sociaalrechtelijke inhoudingen verricht.

3 Verhoging van de Wijninckx-bijdrage

In 2012 werd een bijzondere sociale zekerheidsbijdrage voor de aanvullende pensioenen ingevoerd, de zogenaamde "Wijninckx-bijdrage". In dat kader wordt op dit ogenblik een bijdrage van 3% geheven op de bijdragen en premies die gestort worden in het kader van de opbouw van de aanvullende pensioenen van de tweede pijler.

Het wetsontwerp dat aan het ABC wordt voorgelegd voorziet een verhoging van de Wijninckx-bijdrage vanaf 1 januari 2028 van 3 naar 6%.

4 Wijziging in de berekening van de ZIV-bijdragen op de pensioenen

4.1 Problematiek

Pensioenen van een zekere omvang zijn onderworpen aan een maandelijkse ZIV-bijdrage (cf. tabel 4). Om de omvang van het pensioen (en dus de precieze ZIV-bijdrage) te bepalen, wordt er rekening gehouden met alle pensioeninkomsten, d.w.z. zowel die afkomstig uit de wettelijke als die uit aanvullende regelingen.

Aanvullende pensioenen waarvan de betaling niet maandelijks maar in kapitaal gebeurt, worden omgerekend in een fictieve rente, die wordt toegevoegd aan de andere pensioeninkomsten. De omzetting gebeurt op basis van bij een KB vastgelegde coëfficiënt³⁴, die varieert in functie van de leeftijd van de begunstigde op de dag van de betaling van het kapitaal.

In het NAR-advies 2282 van 29 maart 2023 stelden de sociale partners vast dat de bestaande werkwijze soms leidt tot zeer hoge ZIV-bijdragen, vooral wanneer het wettelijk pensioen gecombineerd wordt met een beperkt aanvullend pensioenkapitaal (< 10.000 euro) in de tweede pijler zijn. Gepensioneerden met een inkomen tussen 1.920,21 EUR en 1.990,87 EUR (bedragen alleenstaande) zouden zelfs elke euro aanvullend pensioen naar de ZIV-bijdrage zien gaan. Dit wordt veroorzaakt door de hoge marginale aanslagvoet van 100 % van de ZIV-bijdrage in deze inkomensschijf en de verouderde coëfficiënten voor de omzetting van aanvullende pensioenkapitalen in fictieve rente (cf. supra).

³⁴ koninklijk besluit van 25 april 1997 tot uitvoering van artikel 68, § 2, derde lid, van de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen

Tabel 4. Berekeningsschema voor de ZIV-inhouding op de pensioenen

Totaal maandelijks brutobedrag ³⁵	Inhouding ziekteverzekering
Alleenstaande	
• kleiner dan 1.920,21 EUR	geen inhouding
• 1.920,21 EUR t.e.m. 1.990,87 EUR	van 0,01 EUR tot 70,67 EUR (berekend volgens de formule: bruto geïndexeerd maandbedrag – 1.920,20)
• groter dan 1.990,87 EUR	3,55 % van het brutobedrag
Met gezinslast	
• kleiner dan 2.275,71 EUR	geen inhouding
• 2.275,71 EUR t.e.m. 2.359,45 EUR	van 0,01 EUR tot 83,75 EUR (berekend volgens de formule: bruto geïndexeerd maandbedrag – 2.275,70)
• groter dan 2.359,45 EUR	3,55 % van het brutobedrag

4.2 Voorstel tot aanpassing in de berekeningswijze

Het ontwerp van koninklijk besluit dat voor advies wordt voorgelegd moet voor deze problematiek een oplossing bieden door de fictieve rente voortaan slechts ten belope van 53,22 % in aanmerking te nemen voor de berekening van de verschuldigde inhouding. Door de toepassing van deze correctiefactor worden de omzettingscoëfficiënten in lijn gebracht met de huidige realiteit inzake levensverwachting en rente door het toepassen van een correctiefactor.

De maatregel geeft uitvoering aan het voorstel van oplossing dat is opgenomen in het afsprakenkader van de Groep van Tien van 6 april 2023³⁶.

De voorgestelde aanpassing zal van kracht zijn op 1 januari 2024 voor alle wettelijke en aanvullende pensioenen die in de vorm van kapitaal werden of worden uitbetaald voor en na 1 januari 2024.

³⁵ geïndexeerd

³⁶<https://cnt-nar.be/sites/default/files/documents/fr/Afsprakenkader%20-%20cadre%20d%27accord%202023.pdf>

5 Advies van het ABC

Het ABC neemt kennis van de voorgelegde ontwerpteksten en stelt met tevredenheid vast dat de federale regering hiermee uitvoering geeft aan haar wens om langere, effectieve loopbanen te stimuleren om zo bij te dragen tot de financiële en sociale duurzaamheid van het pensioensysteem.

Terzelfdertijd betreurt het Comité dat de voorgestelde maatregelen geen deel uitmaken van een ruimer, toekomstgericht pensioenbeleid. In zijn advies 2022/11³⁷ had het ABC er immers op gewezen dat i) afzonderlijke pensioenmaatregelen binnen een globale visie zouden moeten passen (of eenzelfde objectief zouden moeten dienen), ii) de modaliteiten van individuele ingrepen idealiter op elkaar worden afgestemd en dat iii) men rekening moet houden met de mogelijke effecten van de ene maatregel op de andere. Het ABC stelt vast dat dergelijke, meer omvattende benadering op dit ogenblik ontbreekt.

5.1 Toegang tot het minimumpensioen : voorwaarde inzake effectieve tewerkstelling

In zijn advies 2022/11 verwelkomde het ABC reeds het voornemen van de federale regering³⁸ om een voorwaarde van effectieve tewerkstelling, of een equivalente maatregel, in te voeren voor de toegang tot het minimumpensioen³⁹. Het Comité is tevreden te kunnen vaststellen dat dit voornemen nog deze legislatuur wordt gerealiseerd. Het Comité **betreurt** evenwel volgende zaken :

1. De maatregel wordt ingevoerd **zonder een meer algemene, principiële reflectie over de toekenning van gelijkstellingen** in het kader van de pensioenopbouw.

In zijn advies 2022/11 gaf het Comité aan dat de invoering van een voorwaarde van effectief werk idealiter gepaard gaat met een ruimer debat over de toekenning van gelijkstellingen in het kader van de toegang of opbouw van het pensioen. Zo vindt het ABC het betreurenswaardig dat men het in aanmerking nemen van de gelijkgestelde periodes enkel beperkt voor de toegangsvoorwaarde voor het minimumpensioen. Weliswaar is dit een eerste stap in de goede richting maar vanuit de overtuiging dat een pensioenstelsel moet gekenmerkt worden door een goed evenwicht tussen verzekering en solidariteit, is het Comité van oordeel dat meer verregaande hervormingen zich opdringen. Vanuit deze optiek buigt het ABC zich momenteel over mogelijke pistes voor een meer algemene beperking van de toekenning van pensioenrechten op basis van gelijkgestelde periodes⁴⁰.

Een algemene reflectie over de toekenning van gelijkstellingen zou ook toelaten te antwoorden op billijkheidsvraagstukken die zich in bepaalde situaties stellen zoals:

³⁷ ABC-advies 2022/11 'Pensioenhervormingen' van 20 juni 2022

³⁸ Federaal regeerakkoord van september 2020, p.21

³⁹ Het had in het verleden immers al meermaals gewezen op de problematiek van gelijkgestelde periodes in de pensioenopbouw.

⁴⁰ Het resultaat van deze oefening zal onderdeel vormen van een gepland advies over de noodzaak tot een bredere pensioenhervorming.

- In het kader van het wetsontwerp dat voorligt : de gelijke behandeling van alle periodes tijdens dewelke men onmogelijk kon werken door een overheidsbeslissing voor de voorwaarde effectieve beroepsbezigheid voor het minimumpensioen (bv. niet alleen gelijkstelling van een tijdvak Covid-vrijstelling maar ook van een tijdvak militaire dienst);
 - In de pensioenwetgeving in het algemeen (*dus ruimer dan het wetsontwerp*): de ongelijke behandeling tussen kwartalen met vrijstelling 'Covid' en kwartalen met een gewone vrijstelling. Zo zal een zelfstandige die 29 jaar bijdragen betaald heeft, aangevuld met een jaar gewone vrijstelling, uit de boot vallen voor de toegang tot het minimumpensioen. Het Comité wijst erop dat de zelfstandige tijdens de periode vrijstelling nochtans wel beroepsactief is gebleven, dit in tegenstelling tot bv. een gelijkgestelde periode wegens ziekte. Daarom pleit het Comité ervoor om periodes met vrijstelling van bijdragen beter de honoreren in de pensioenwetgeving door ze bv. te laten meetellen in sommige activiteitsvoorwaarden (bv. voor de toekenning van het vervroegd pensioen) en in de pensioenberekening (bv. voor max. 8 kwartalen). Het Comité verwijst voor wat dit betreft naar zijn adviezen 2022/11 en 2019/09.
2. Een voorwaarde inzake effectief werk zoals ze nu wordt ingevoerd, leidt er **niet per definitie toe dat personen met een hoog aandeel effectieve beroepsbezigheid in de loopbaan zich beter verzekerd zien van de toegang tot het minimumpensioen dan personen met grote aandelen gelijkstellingen**. Er blijft een moeilijk te verantwoorden onevenwicht ter zake.
- Iemand met een loopbaan van 20 jaar effectieve beroepsbezigheid en 10 gelijkgestelde jaren zal recht hebben op het minimumpensioen, terwijl iemand die 29 jaar effectief beroepsactief is geweest niet. Nochtans zal die laatste meer jaren hebben bijgedragen aan de sociale zekerheid, terwijl de eerste zowel tijdens zijn periode van inactiviteit als in de hoedanigheid van begunstigde van een minimumpensioen solidariteit geniet. Het Comité meent dat dit een moeilijk te rechtvaardigen situatie is. Het vraagt daarom om te onderzoeken of de algemene 2/3de loopbaan afgeschaft en vervangen kan worden door enkel een voorwaarde inzake effectieve beroepsactiviteit (bv. 20 jaar effectieve beroepsbezigheid), rekening houdend met de budgettaire effecten.
3. Loopbaanjaren **als ambtenaar worden vandaag niet in aanmerking** genomen voor de loopbaanvoorwaarde voor het minimumpensioen.
- Iemand die 29 jaar als zelfstandige of werknemer heeft gewerkt en 14 jaar als ambtenaar, heeft op dit ogenblik geen recht op een minimumpensioen. In het verleden wees het ABC er meermaals op voorstander te zijn om voor de toegang tot het minimumpensioen rekening te houden met alle gewerkte dagen en dus ook om de loopbaanjaren als ambtenaar in aanmerking te nemen. Het belang van dergelijke ingreep neemt toe van zodra men via de invoering van een voorwaarde inzake effectief werk, het in aanmerking nemen van de gelijkgestelde periodes beperkt⁴¹. Het Comité benadrukt wel dat het in aanmerking nemen van de loopbaanjaren als ambtenaar moet samengaan met specifieke plafonneringsregels voor de berekening van het minimumpensioen om de cumulatie van een hoog ambtenarenpensioen met een minimumpensioen in een andere regeling tegen te gaan.

⁴¹ In zijn advies 2022/11 gaf het ABC wel aan dat dergelijke maatregel moet samengaan met specifieke cumulatierregels voor de berekening van het minimumpensioen, zodat hoge proportionele pensioenen toegekend in één pensioenregeling niet zomaar aangevuld worden met een minimumpensioen uit een andere regeling.

Het ABC formuleert verder ook een reeks **technische opmerkingen** :

1. met betrekking tot **de wijziging van art. 131ter en 131sexies** van de wet van 15 mei 1984⁴²:

- Naar aanleiding van de wijzigingen aan art. 131ter van de wet van 15/5/1984 voorgesteld in art. 18, 1e lid van het voorontwerp van wet, is gebleken dat artikel 8 van de wet van 5/12/2022⁴³ onzorgvuldig geformuleerd werd. Daarin werd in paragraaf 1 in de bepaling onder 2° van art. 131 het punt 2° vervangen. Er zijn echter drie punten 2° die allemaal vervangen moesten worden. Het Comité vraagt ofwel een aanpassing van de wet van 5/12/2022 of een aanpassing van het voorontwerp van wet zodat alle drie punten 2° vervangen worden.
- In paragraaf 5 van art. 131sexies staat “onverminderd de toepassing van artikel 56quater” en art. 56quater stelt “onverminderd de toepassing van 131sexies”. Het Comité stelt voor om “onverminderd de toepassing van artikel 56quater” weg te laten uit artikel 131sexies.

2. met betrekking tot de **definiëring van de bijdrageperiodes**

Het ABC wijst erop dat de huidige formulering van het voorgestelde artikel 56quater, § 1, 2°, onduidelijk is, doordat het laat uitschijnen dat zolang er geen pensioen wordt genoten alle kwartalen waarvoor een zelfstandige een bijdrage betaalde, ongeacht het bijdrageniveau (bv. in bijberoep), meetellen voor de voorwaarde effectief gewerkt. Maar het ABC stelt vast dat er geen discussie bestaat over de opzet van de wet, namelijk het in aanmerking nemen van kwartalen waarvoor bijdragen betaald werden:

- waarvan het bedrag minstens de minimumbijdrage in hoofdberoep bereikt, op voorwaarde dat het bijdragepercentage van 20,5% van toepassing is.
- of waarvoor de bijdrage geacht wordt de minimumbijdrage te bereiken (bv. de lagere minimumbijdrage verschuldigd door meewerkende echtgenoten).

Het zijn dan ook met name slechts de zelfstandigen in bijberoep (art. 12, § 2) of zelfstandigen die na de wettelijke pensioenleeftijd verder werken zonder pensioen op te nemen (art. 13, § 1, 1^e en 2^e lid) die een voldoende hoge bijdrage betalen die als effectief gewerkt in aanmerking moeten worden genomen.

Gelet op deze geldende principes in het pensioenstelsel van de zelfstandigen moet er dus sprake zijn van het vervullen van een driedubbele voorwaarde: i) effectief werken, ii) bijdragebetaling en iii) bijdragen die een voldoende hoog niveau bereiken.

Het ABC stelt dan ook voor om de betrokken kwartalen duidelijker te definiëren, zodat de huidige onduidelijkheid in de formulering verdwijnt. Het stelt de volgende formulering voor:

“kwartaal van effectieve beroepsbezigheid als zelfstandige”: elk kalenderkwartaal waarvoor de bijdrage verschuldigd krachtens het koninklijk besluit nr. 38 in hoofdsom en toebehoren betaald werd, en waarvoor het bedrag werd berekend als volgt: bijdragenpercentage bedoeld in artikel 12, § 1, eerste lid, 1°, van het koninklijk besluit nr. 38 op het daarin bedoelde inkomstengedeelte, toegepast op een inkomstenbedrag dat minstens gelijk is, of geacht wordt dat te zijn, aan het bedrag bedoeld in artikel 12, § 1, tweede lid van hetzelfde besluit, of toegepast op een lager inkomstenbedrag evenwel resulterend in een bijdrage die geacht wordt minstens gelijk te zijn aan de bijdrage bedoeld in artikel 12, §1, tweede lid van hetzelfde besluit.

⁴² houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen

⁴³ Tot wijziging van diverse bepalingen inzake sociale zekerheid en de gevolgen van de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie

3. met betrekking tot het **nieuwe artikel 56quater** dat wordt ingevoegd in het koninklijk besluit van 22 december 1967⁴⁴:
 - Voor de kwartalen die gelijkgesteld worden met effectieve bezigheid wordt in de ontwerpwet in het nieuwe art. 56quater, § 1, 3°, a) ARP verwezen naar Artikel 37bis, dat betrekking heeft op mantelzorg. Het Comité vraagt zich af of deze gelijkstelling ook betrekking zal hebben op de voorgangers (bv. het Familieplan).
 - In het nieuwe artikel 56quater is de formulering met betrekking tot COVID-vrijstellingen in § 1, 1° verschillend van de formulering in § 1, 3°. Het Comité vraagt hier een eenvormige formulering.

In verband met het nieuwe artikel 56quater wenst het ABC ook nog op te merken dat op basis van §1, 2° kan aangenomen worden dat bij buitenlandse loopbanen geen onderscheid gemaakt zal worden tussen effectief gewerkte en andere periodes. Het Comité wenst te benadrukken dat het noodzakelijk is dat de pensioeninstellingen ter zake eenzelfde interpretatie en werkwijze zullen hanteren zodat er tussen de pensioenstelsels geen verschil in behandeling ontstaat.

Tot slot moet er volgens het ABC op toegezien worden dat de nieuwe regels op eenzelfde tijdstip uitwerking kunnen krijgen in de verschillende pensioenstelsels. De maatregel vergt immers de nodige voorbereidingstijd. Men moet er dan ook over waken dat de vooropgestelde datum van inwerkingtreden voor alle pensioeninstellingen haalbaar is zodat de maatregel in elk stelsel op hetzelfde moment praktische toepassing kan krijgen en een gelijke behandeling van gepensioneerden gewaarborgd wordt. In dit kader moet alvast opgemerkt dat voor wat betreft de werknemersregeling vraagtekens worden geplaatst bij de haalbaarheid van de vooropgestelde timing⁴⁵. Als gevolg hiervan werd door de sociale partners in de werknemersregeling gevraagd om de personen geboren in 1963, 1964 en 1965 te verwijderen uit het toepassingsgebied van de overgangsmaatregelen en ervan uit te gaan dat de betrokkenen per definitie voldoen aan de voorwaarde inzake effectieve beroepsbezigheid⁴⁶.

5.2 Pensioenbonus

Het Comité kan zich vinden in de toekenning van een bonus als één van de instrumenten om ouderen te stimuleren om langer aan het werk te blijven, maar niet als een geïsoleerde maatregel. De maatregel wordt immers ingevoerd zonder een meer algemene reflectie over de organisatie van de eindloopbaan. Het Comité blijft dan ook **voorzichtig in de aannames** over het **daadwerkelijke effect van de maatregel**. In zijn advies 2022/11 wees het immers al op volgende elementen:

1. de pensioenbonus die bestond tussen 2007 en 2015 werd in 2015 door de regering Michel I werd afgeschaft omdat divers onderzoek had aangetoond dat de maatregel zijn activeringsdoelstellingen niet bereikte (o.m. omwille van het buitenkans-effect (cf. infra).

⁴⁴ houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen

⁴⁵ Punt 3 van het advies van het Beheerscomité van de Federale Pensioendienst van 26 oktober 2023

⁴⁶ Punt 4 van het advies van het Beheerscomité van de Federale Pensioendienst van 26 oktober 2023

2. In verband met de herinvoering van een bonus gaf het Federaal Planbureau⁴⁷ aan dat men ermee rekening moet houden dat i) net zoals bij de vorige bonus een deel van de begunstigden die de bonus zullen genieten ook zonder bonus zouden zijn blijven werken (het zogenaamde 'buitenkanseffect') en dat ii) personen die vervroegd met pensioen gaan een financieel voordeel hebben ten opzichte van wie langer werkt, omdat de bijkomende pensioenopbrengst – rekening houdend met de levensverwachting – lager is dan het pensioen waaraan men 'verzaakte' (de zogenaamde impliciete belasting op de voortzetting van arbeid).
3. Het is onduidelijk in welke mate de herinvoering van een pensioenbonus tot reële gedragsveranderingen zal leiden. Het Comité meent evenwel dat de uitbetaling van de bonus in kapitaal de effectiviteit van de maatregel kan verhogen. Een eenmalige uitbetaling maakt het voordeel veel tastbaarder dan een beperkte maandelijkse rente die wordt uitgekeerd boven op het pensioenbedrag.
4. De mogelijke effecten van de invoering van de pensioenbonus zullen ook afhangen van de wisselwerking met andere pensioenmaatregelen en -regels, zoals de toekenningsvoorwaarden voor het vervroegd pensioen.

Daarnaast is het Comité ervan overtuigd dat de **pensioenbonus beter zou bijdragen** tot het **beoogde effect** als⁴⁸:

1. de pensioenbonus uitsluitend zou worden toegekend aan personen die **een volledige loopbaan** hebben opgebouwd, d.w.z. van zodra een loopbaan van 45/45ste bewezen wordt⁴⁹.

Indien een bonus wordt toegekend vanaf de vroegst mogelijke pensioendatum, wordt de indruk gewekt dat het vervroegd nemen van het pensioen de norm is en dat werken tot aan de wettelijke pensioenleeftijd op zich een inspanning is die beloond moet worden. In de geest van de mensen moet de wettelijke pensioenleeftijd de norm blijven. De keuze voor de minder strenge voorwaarden (nl. opbouw vanaf de vroegst mogelijke ingangsdatum) had voor het Comité dan ook enkel gemaakt mogen worden in combinatie met een actuariel correctiemechanisme (cf. infra 2). Een bonus die wordt toegekend vanaf de vroegst mogelijke pensioendatum is bovendien enkel te overwegen als deze meer afhankelijk is van een voorwaarde van feitelijke tewerkstelling (zie hieronder 3).

2. de invoering van de pensioenbonus met toekenning vanaf de vroegst mogelijke pensioendatum gepaard was gegaan met een systeem van **actuariële correcties** voor individuen die uittreden vóór de wettelijke pensioenleeftijd en/of zonder over een voldoende lange of volledige loopbaan te beschikken⁵⁰.

Als men wil komen tot langere loopbanen is het immers vooral belangrijk om werkenden aan te moedigen om niet meteen met vervroegd pensioen te gaan. Een rechtvaardig systeem van actuariële correcties kan hiertoe bijdragen. Volgens het Comité is het dus

⁴⁷ Federaal Planbureau, Budgettaire impact van het invoeren van een pensioenbonus van 2 euro per gewerkte dag en het versoepelen van de voorwaarden vervroegd pensioen, mei 2022, REP 12649 (C1.001)

⁴⁸ Zoals aangegeven in het ABC-advies 2022/11

⁴⁹ Men moet de activiteit niet verder zetten na het bereiken van de 45/45ste om de bonus te kunnen genieten.

⁵⁰ Vooral als de bonus al toegekend wordt vanaf de vroegst mogelijke pensioendatum.

gerechtvaardigd om vervroegde uittreeders te responsabiliseren voor de financiële gevolgen van hun beslissing voor de sociale zekerheid door hun pensioenbedrag te verminderen. Immers, in vergelijking met de opname van het pensioen op de wettelijke pensioenleeftijd, betekent een vroegtijdige uitrede een vermindering van de bijdrage-ontvangsten en een verhoging van de pensioenuitgaven. Via een actuariële correctie kan men ervoor zorgen dat men over de ganse looptijd van een pensioen eenzelfde gecumuleerd pensioenbedrag uitbetaald krijgt, ongeacht men het pensioen vervroegd dan wel op de wettelijke pensioenleeftijd opneemt. Overigens kan opgemerkt dat in een systeem met actuariële correcties de toekenning van een pensioenbonus het negatieve effect van dergelijke correcties zal compenseren bij individuen met een voldoende lange loopbaan. Het compenserend effect zou nog effectiever zijn als de periode van effectieve beroepsbezigheid die in aanmerking wordt genomen voor de toekenning van de bonus zou worden uitgebreid (zie punt 3 hieronder).

3. de toekenning van de pensioenbonus afhankelijk zou zijn gemaakt van een voorwaarde inzake **effectieve tewerkstelling**.

Het Comité is weliswaar tevreden dat men in het systeem een mechanisme inbouwt om te vermijden dat een pensioenbonus kan worden opgebouwd op basis van gelijkgestelde periodes aan het einde van de loopbaan. Niettemin zal de bonus worden toegekend, ongeacht de hoeveelheid gelijkgestelde periodes gedurende de loopbaan. Concreet zal diegene die eerder in zijn loopbaan veel gelijkgestelde periodes heeft maar een activiteit voortzet aan het einde van zijn loopbaan een bonus kunnen genieten, terwijl degene die effectief heel zijn loopbaan heeft gewerkt maar zich aan het einde van zijn loopbaan in een gelijkgestelde periode bevindt, niet zal worden beloond hoewel hij misschien langer effectief actief is geweest tijdens zijn loopbaan. Het Comité had graag gezien dat via een voorwaarde van effectieve tewerkstelling zou worden vermeden dat pensioenbonussen worden toegekend aan personen met loopbanen die grotendeels uit gelijkgestelde perioden bestaan. Zoals de maatregel nu is opgevat, zal hij weliswaar het pensioeninkomen verbeteren bij uitstel van het (vervroegd) pensioen en dus voor wie op latere leeftijd beroepsactief blijft, maar zal hij tekortschieten om werken doorheen de ganse loopbaan in termen van pensioen lonender te maken.

Met andere woorden, de doelstelling van de voorgestelde bonus is beperkt tot het aanmoedigen van toekomstige gepensioneerden om na hun normale pensioeningangsdatum te werken, maar de efficiëntie van deze maatregel (doelstelling ten opzichte van de uitgaven) wordt sterk beïnvloed door het feit dat het begrip 'normale pensioeningangsdatum' wordt misbruikt, dat deze bonus niet gepaard gaat met de uitvoering van actuariële billijkheidscorrecties en dat er geen controle van een effectieve loopbaanvoorwaarde is (de voorwaarde heeft alleen betrekking op de drie jaar waarop de bonus betrekking heeft).

Daarbovenop stelt het Comité dat de huidige doelstelling sterk gelimiteerd is. De bonus heeft namelijk geen activerend effect voor de groep van zelfstandigen die gelijkstelling genieten gedurende een lange periode in hun loopbaan. Zo heeft 85% van de zelfstandigen de arbeidsmarkt reeds verlaten op het moment van de opname van het pensioen. In de 15% van de andere gevallen voldoet een deel niet aan de loopbaanvoorwaarde (door studies, loopbaanonderbrekingen zonder gelijkstelling etc.). De bonus is dus gericht op een beperkt aantal zelfstandigen.

Voor de Comité zou het mogelijk zijn om verder te gaan dan deze beperkte doelstelling en meer efficiëntie te bereiken bij het toekennen van bonussen als er een andere manier kan gevonden worden om de koppeling tussen de bonus en de effectief gewerkte periodes te versterken. Zo zou men kunnen overwegen om de progressieve bonus niet toe te kennen op basis van drie jaar effectieve beroepsactiviteit na de eerst mogelijke ingangsdatum van het pensioen, maar eerder op basis van een groter aantal jaren effectieve activiteit doorheen de loopbaan, jaar per jaar, te beginnen vanaf bijvoorbeeld het 35ste loopbaanjaar. In dit geval zou een maximale bonus van 22.000 euro dan worden toegekend aan diegenen die effectief gewerkt hebben van het 35ste tot het 45ste jaar van hun loopbaan. Dergelijke benadering zou het voordeel hebben dat men hiermee een instrument creëert dat niet enkel activerend werkt in de leeftijdsgroep van 62 tot 70 jaar⁵¹ maar ook in de leeftijdsgroep van 55 tot 65 jaar, die gekenmerkt wordt door een problematisch lage werkzaamheidsgraad. Met dergelijke koppeling en dergelijke toekenningswijze is het doel niet langer het stimuleren simpelweg van één tot drie jaar daadwerkelijk werken na de leeftijd waarop het eerste pensioen wordt opgenomen, maar meer in het algemeen het stimuleren en waarderen van effectieve beroepsbezigheid gedurende de tweede helft van de loopbaan. Als gevolg daarvan is de efficiëntie veel hoger. Bovendien zou dit stimulerende effect breder gericht zijn op alle werknemers die een loopbaan van 35 jaar bereiken, en niet alleen op het beperkte deel van de bevolking dat (meestal dankzij gelijkgestelde periodes) profiteert van vervroegde toegang tot pensioenen. Het Comité zal dit voorstel verder onderzoeken tijdens zijn verdere werkzaamheden.

Het ABC wenst verder ook nog te wijzen **op volgende aspecten van de pensioenbonus:**

- Het ABC stelt zich vragen bij het feit dat ambtenaren die wegens ziekte op pensioen zijn gesteld en na hun pensionering toch nog een beroepsactiviteit als zelfstandige uitoefenen waarvoor zij pensioenrechten opbouwen^{52,53}, uitgesloten zullen zijn van een pensioenbonus. Dit leidt ertoe dat de bonus voor deze groep niet aanzet tot activering of een verlenging van de loopbaan. Dit lijkt niet in overeenstemming met de doelstelling van de regering en de sociale partners om arbeidsongeschikte personen te re-integreren op de arbeidsmarkt. Het ABC vraagt om te onderzoeken of het opportuun is om ambtenaren die wegens ziekte op pensioen werden gesteld ook toegang te geven tot de bonus. Eenzelfde problematiek stelt zich bij personen met een overlevingspensioen die een zelfstandige activiteit uitoefenen⁵⁴ en een bijdrage als hoofdberoeper betalen. Ook zij zullen geen beroep kunnen doen op de bonus.
- Na toelichting van de ontwerp teksten door de beleidscellen van de ministers CLARINVAL en LALIEUX blijft het voor het ABC onduidelijk of de bonus al dan niet mee in rekening wordt gebracht voor de berekening van de theoretische welvaartsenveloppe die het

⁵¹ Doelgroep van de bonus in het huidige voorstel.

⁵² Gepensioneerde ambtenaren zullen in dat geval beschouwd worden als zelfstandige in bijberoep. Als ze voldoende hoge inkomsten hebben zullen zij als zelfstadige nog pensioenrechten opbouwen.

⁵³ Artikel 37 van het voorontwerp van wet houdende de hervorming van de pensioenen inzake het nieuwe artikel 3/2 §2, alinea 3 bepaalt immers het volgende : Er kan geen bonus meer opgebouwd worden vanaf de datum waarop een rustpensioen of een rente krachtens een andere Belgische wettelijke, reglementaire, statutaire of contractuele pensioenregeling dan de regeling van de zelfstandigen voor het eerst ingaat.

⁵⁴ Ook zij worden in beginsel beschouwd als een zelfstandige in bijberoep.

Federaal Planbureau uitvoert in het kader van de tweejaarlijkse welvaartsaanpassingen. Het ABC wenst op dit punt verduidelijking.

Tot slot **vraagt het ABC** nog :

- aandacht voor de behandeling van de pensioenbonus in het kader van de opbouw van het aanvullend pensioen. Er moet over gewaakt worden dat de bonus niet in aanmerking wordt genomen voor de toepassing van de fiscale 80%-regel⁵⁵ voor de opbouw van het aanvullend pensioen. Het kan niet de bedoeling zijn dat de uitbetaling in kapitaal een impact heeft op de marge die men heeft om een aanvullend pensioen op te bouwen.
- om bij de geplande evaluatie van de pensioenbonus door het Beheerscomité van de Federale Pensioendienst, in kennis te worden gesteld van de gegevens en bevindingen die betrekking hebben op of relevant zijn voor zelfstandigen⁵⁶ zodat het Comité er kennis van kan nemen en er eventueel advies kan over uitbrengen.
- een technische wijziging bij artikel 18, 7° van het ontwerp van koninklijk besluit. Daarbij moet dezelfde opmerking worden gemaakt als bij art. 56quater, § 1, 2°, nl. dat de definitie van het begrip “kwartalen van beroepsbezigheid als zelfstandige” onduidelijk geformuleerd is. Het ABC stelt de volgende tekst voor:
“kwartalen van beroepsbezigheid als zelfstandige”: elk kalenderkwartaal waarvoor de bijdrage verschuldigd krachtens het koninklijk besluit nr. 38 in hoofdsom en toebehoren betaald werd op de ingangsdatum van het rustpensioen, en waarvoor het bedrag werd berekend als volgt: bijdragenpercentage bedoeld in artikel 12, § 1, eerste lid, 1°, van het koninklijk besluit nr. 38 op het daarin bedoelde inkomstengedeelte, toegepast op een inkomstenbedrag dat minstens gelijk is, of geacht wordt dat te zijn, aan het bedrag bedoeld in artikel 12, § 1, tweede lid van hetzelfde besluit, of toegepast op een lager inkomstenbedrag evenwel resulterend in een bijdrage die geacht wordt minstens gelijk te zijn aan de bijdrage bedoeld in artikel 12, §1, tweede lid van hetzelfde besluit.

5.3 Verhoging van de Wijninckx-bijdrage

Het ABC brengt een negatief advies uit over de voorziene verhoging van de Wijninckx-bijdrage. Het afsprakenkader van de Groep van Tien van 6 april 2023 omvat immers een engagement tot een standstill op het vlak van de aanvullende pensioenen en dit tot 1 januari 2028⁵⁷. In het belang van de besprekingen over een verbreding en verdieping van de tweede pensioenenpijler werden de ministers Lalieux, Van Petegem en Vandenbroucke door de sociale partners gevraagd om deze standstill te respecteren. Het Comité betreurt dat de regering desondanks nu reeds een beslissing tot aanpassing van de Wijninckx-bijdrage heeft genomen.

⁵⁵ Het wettelijk en aanvullend pensioen mogen samen niet hoger liggen dan 80% van het laatste inkomen om op een fiscaalvriendelijke manier aanvullend pensioenkapitaal op te bouwen. Boven deze grens zijn de bijdragen voor de individuele pensioentoezegging (IPT) niet meer fiscaal aftrekbaar.

⁵⁶ Deze evaluatie, die zal nagaan of de bonus leidt tot langere loopbanen, is voorzien voor eind 2026 op basis van criteria die bepaald worden op het einde van 2024. Het Beheerscomité van de Federale Pensioendienst heeft zich hiertoe geëngageerd in zijn advies van 26 oktober 2023.

⁵⁷ Dit engagement heeft ook betrekking op de (para)fiscale behandeling van de premies en bijdragen in het kader van de aanvullende pensioenen.

5.4 Wijziging in de berekening van de ZIV-bijdragen

Het ABC stelt vast dat met de voorgestelde wijziging in de berekening van de ZIV-bijdragen, concrete uitvoering wordt gegeven aan een oplossing die de sociale partners reeds eerder hadden uitgewerkt⁵⁸ in antwoord op de situaties waarin de geheven bijdragen het uitgekeerde pensioenkapitaal overtreffen. Het ABC kan dan ook instemmen met de voorgestelde maatregel.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 15 november 2023 :

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter

⁵⁸ NAR-advies 2282 van 29 maart 2022, NAR-advies 2334 van 7 december 2022 en het Afsprakenkader van de Groep van Tien van 6 april 2023